BIBLETEKE POPULORE № 3

Mihal Grameno

E PUQURA

ROMAN DRAMATIK

BIBLIOTEKA KOMBETARE
TIRANE

KORÇE
1909

BKSH

BIBLETEKE POPULORE

MIHAL GRAMENO

E PUQURA

ROMAN DRAMATIK

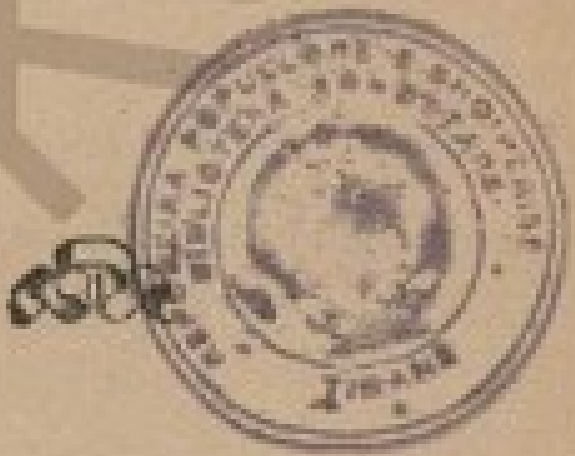

SELANIK
Shypure ne shypokroqet „Mbrodritja" Kristo Luarasi
1909

BKSH

KETË ROMAN JA DEDIKOJ
MIKUT E VJEROJTORIT
HIL MONI

M. G.

BKSH

Përbotimi është ndaluar. Çdo libër do të sjellë nënshtrimin e autorit.

E PUÐURA

ROMAN DRAMATIK

KRYE I.

Më 1815 të djelë pas dreke, në një dite fort të bukure prej të Majit, kur çdo natura nenëqeste, çdo njerëzija e qytetit të Korçes si burrat, grate, femija e plakat kishin lëne shtëpite eðe ishin mbledhure në Mano uðë, per të pare dasmen që bënëe në shtëpi të Risto Vanezit, i cili martonte vaxen e tij Margen me Kolon e Zaros.

Pa durimi midis popullit ishte sum i maðë që të vështronin nusen kur tá mernin krushqit prej shtëpise, me qënë që jo se nuku kishin pare dasme eðe nuse, por shkaku is se Marga ishte prej vërshte e shkuare. U ðosin të shkuara asi kohe atyre vashave që kaperxenin të 16 vitet; e Marga sot kishte mbushure plot njezet e një mot.

Andaj të vinë veshë do të dëgjoqe një mije ndry-

sime fjalce të liga që kuvendonin grate për Margen. Ca prej tyre ðeshin që este e semure, ca q' e zë ajo pune, të tjerate që ecte e pakete në mendje, eðe të tjerate sume të ketiña. Më giðe që prej këtyre fjaleve as një nuku iste e vertete, kësin sume të drejte të kuvendonine giðe këto, me qene që prindet e Marges nemerohesin aia më të pasurit të qytetit, eðe Marga is ajo më e bukura e giðe vasave, kur nemeronje 16 vjet.

Kus munte tâ vështronte asi kohe Margen me sy eðe të mos habitese e të nemitese përpara një konizme kaqe të bukure!

Vetem një pende si e Rafaillit munt të zugrafiste një fytyre të këtille!

Syte e vetvðat stere të zeza, që gojs të vogele reðuare me buzet e kuqe si trendafili, të cilat kur ngueqeanin benin vent të duken ðembet e vegel e të ldldiste, që bunde të tretura, faqet si burbuqe trendafili me një lajðiçke ne faqe të djallte, leorat të zeza varur për ne ðemrat e kembeve, kembet e duart të vogela mbuluar me lekuren të holle si kadyleja eðe që trup derðure si selvija.

Po perveç bukurise, Zoti i kiste ðuruar giðe të mirat Marges, një karakter të urtë, mënyre të çkelqyer, të rilur të mire e giðe ç' dubet për një vasë, që të bene buren fatbardhes, andaj giðe djemte të

pasurɛ tɛ qytetit, si eðe tɛ jaɑtmit, enderitnin eðe ɑpresonin si-cili e cili tɛ kete fat, qɛ tɛ bchesɛ bur' i Margɛs e tɛ jete ajy n' i lumturi nɛ bote.

Kur mbusi Marga 15 vjet, nuku kiste mbeturɛ prind qɛ tɛ mos veje tâ kerkonɛ per nuse tɛ djalit ti; po sɑ herɛ qɛ vinin tɛ giðe ate perɡiɡje mernin prej prinderve tɛ saj: „Nuk' e martojmɛ tani!" Eðe Marga qɛ tɛ mergonɛ syte e ljalet e botes, zuri tɛ mos veje ɡeknudi, tɛ mos daiɛ ne porta, tɛ mos kuvendonɛ me soqelɛ, as me ɡjinɛtɛ, po mbyλurɛ ne etepi rinte e brengosurɛ, duke menduarɛ nɛ ðonɛ tɛ saj.

Per kete ɑkak iste mbleðure giđ' ajy popuλ eðe priste pa durim tâ vɛɑtronin nɛ iste giđ'ajo Margɛ qɛ njihnin aty pes' a ɡaste vjet perpara, a po iste ndryɑuarɛ eðe per kete ɑkak ljalonin giðe keto per Margen.

Po ɑkaku i vertetɛ, qɛ nuku deste tɛ martohesɛ Margɛ, kur iste prej 16 vjetes, nuk' e dinte tjatere njeri, perveç Margɛs eðe nɛ tjateri njeriu, i cili ate çast njitese qɛ tatepjetɛ.

Ajy prej fytyre nuku njihesɛ nɛ iste djalɛ, a po burre, me qenɛ qɛ dukesɛ nɛ sqelet i ðatɛ, syte tɛ kaλura brenda nɛ krye, mustaqen tɛ mesme ngyre ɡestenɛ, njekren tɛ pa rojturɛ eðe i verðe si dyλɛ. Me giðe keto tâ verenɛ mirɛ do t'e njihɛ

qε ajo fytyrε ηε dhε kiς qεnε fort e bukurε. Robat e tija iεin tε huaja, tε ηgusta e tε zeza prej tε frengut. Nε dorε mbante ηε ekop mi tε cilin do tε varεse mε ăjetε pas qε tε koλίεsε.

Me koλ' e ăatε eă' e ăeλε tregonte sεmundjen tε ligε prej sε cilεs nuku kiste kurrε apetim!

Pas tε pyeturit qε beri kur u ahuă prapa popuλăit deffehesε tε jetε i huaj prej këtij qyteti, po ajy me tε mesuar ekaknε qε iεin mbleăur nerezija, si eăe fjalet e ligа qε kuvendonin per Margen, syte i kεnaш lotε si lumε e duke pεrεtitur ăa! „E pora Margε".

Si u koλit pakεzε e dykε ekuar per mεz popuλăit hyri nε ηε etepi tε vogelε e tε volbekε, e cila iεte ηgjatur me tε Risto Vanezij.

Merezija me mos ηojtur kete ηeri nuk' i ăanε nοqε vetε, po vεatronin si cili e cili tε çpifte mε εumε fjalε per Margen; kur pas pakε kohε dεpohen tε xbrazurа prej puskas eăe zeret e kengeve.

Atehere qε tε giăε bertasen: „Vinε krucqit"! „Vjen ăenderi!" eăe plakosnin ηeri mbi tjaterin, qε si e si tε afrohen mε pranε e tε vεatrojnε Margen kur t'a ekojnε.

Me tε vertet krucqit iεin ata qε kendonin eăe xbrasnin puska, eăe pas zakonit, si hynε brenda nε etepi tε nuses, ku ηerezija e saj i gostilinε me

vere e me raki, kenduan kenget e dasmes, pastaj muarre musen edhe si e hipne mbi kale shkuan dyke kenduare ne shtepi te dhenderit.

Marga vesure me robat e rea te nuserise dukese edhe sot ajo m' e bukura pej gjithe shqeve. Me kemisaen te gjate qendisure me ibrisim plot lule, meze rreshur me ne brez te mendafshte me dy palla te arta perpara, ne fute te kuqe e fort te bukure prej lesi, hunden te gjate e te keputure pas trupit gjitha klinda e qendisure me gajtane e otrara te arta, per mbi krye kishte vene kesulen rreshur me flori me te cilen defilente begatine e prinderve si edhe te dhenderit se edhe Koloja iste prej prindesh te begatshme; e vetem shpresa qe do te behet ne dite dhur i Margres nuk' iste martuare per atehere, andaj sot çkelqente prej gazit, se nemzonte vetiben per me te lumtur prej shkreve.

Ne pamje Koloja iste fort i bukure, mustaqen e leshrat te zeza, ne trup te holle e te derdure, vesur ne fustanelle te bardhe me pake klinda, flokun te bardhe, ne kembe dizheke te zeza edhe lidur me dizka te mendafshta.

Marga dukese fort e kenaqur edhe fatbardhes per kete martese, se bazele i nenqesene, kur e nxuare pej shtepis' sq saj edhe kur hidhe syte fech-

tezaj per mbi giđ' ate popuâ, po ay qe tâ verente mire per se aieri do te kupetonte qe nuku iste kaq' e lumture sikunder qe kerkonte te deftehese veie eđe do i' e qihqe prej syve te kuq, qe ajo kiste qare! Kiste qare e gora Marge, se qe breng' e mađe lelhese ne zemre te saj!

Vertet iste lule eđe sot, po qe lule brenda e liskure eđe dy zubra prane syve deftenin me mire qe kiste vuare eume ne kete bote!

Si muare kruecit nusen eđe vane ne atepi te ăenderit rane pas dsirimit si ne dasme eđe po prisnin te pregatitet od' e mađe per te vene kurore Koloja me Margen. Nusene, pas zakonit, si u pođi duarte giđe nerezise, e hoqne ne qe ode veçant eđe e lane vetem qe te çelođet pakeze.

Te giđa lsin pregatitur per kurore, kur zuri te ngryset. Ne mes te odes vene qe tryeze per mbi te cilene dignin dy qiriq te dyĺte eđe isin kurorat t' arta eđe qe aplađe me aeqerka eđe neblebi. Prindet eđe soji i nuses kisin arăur per te puđur kuroren, prilterija kisin veaur roba e aeqtaruara eđe po prisnin giđe te sjeĺen nusen qe te zene te leçiturit e kanores; kur grate, qe kisin vajtur te maren nusen, me te harire ne ode nxjerin qe bertim te đeĺe eđe mbeine te nemitura.

Dasmoret giđe u tmeruan eđe vrapuan atje, qe

BIBLIOTEKA KOMBËTARE

të mësojnë cili iste akaku që bertitë grue, po
edhe atá me të harirë mbelnë të gastisë përpara
që ngarjeje fort të tmerruarë.

Nuseja gendese e vdekurë eß' e strirë në mes
të odes!

Më ç' anë blegerimet edhe vaji, me fjalër anë
ferkimet eß' ilaçet të kotta, se nuku muntnë tá sjellen në jete. Prane se vdekurës gelnë në kupë me në lotke uje të kuq që kiste mbeturë, edhe s' andejmi kupetuan vdekjen e Margës, po akaknë ñeri nuk' e dinte!

Andaj duhet të heßim sytë aty atatë vjet përpara kesaj ngarjeje, që të mësojmë akaknë për të cilen nuku dëgjë të martohet Marga, sikundër edhe për të cilen më doren e saj i vuri lunt kesaj jete!!!

KRYE II.

Aty atatë vjet përpara kesaj ngarjeje të tmerruarë të gendese në kafene të Plakocit do të vëzhgonë në në mengës të nugjet në ñeri që akonte s' andejmi, i cili rezohese prej qyteti. Ky iste pajeße me në gunë të gatë e të zezë gër në ßembrat e kembeve edhe hiqte në kalë të ngarkuarë për ka-

pistaλi me ηε levencke, ηε jastek εδε mbi samar varur dy δasrt.

Me ts harire nε lendinke tε ndarjes, ku pεrcjeλεn qytetaret ηerezine qε εkojne nε mergim, e cila εshtε nε krye tε qytetit εδε nε rrzε tε bregut tε Cent Ilise, qendrojti pakεzε atje εδε si kδeu syte mbi gidε anzte mos e vεshtroηε ηeri, guηrzojti εδε falese ne Cent Ilia qε tá mproηε prej gidε tε ligavet εδε i ndihe pεr qελimne qε vinte nε mergim. Si u lut mjaft εδε u-lal, u ngrit me kembe pastaj etiri syte pεr mbi qytet e pεrεtili, δe dyke derδur lotet çurke si lume δa: O Cent Ili, qε je ηε i vertetε, mone mproqen tende e le tε daδurεn i' inne Margε!

O Margа inε e daδurε, tε le me εndet εδε tε geçа endδεε!

Si bεri ηε kryq pεr tε fundit herε, hipi mε kalε εδε mori uδεn e mergimit.

Cili ište ky ηeri qε falese pεr Margen? Burr' a po djalε, nuku njihese, sikunder q'ište pajeλε? ... Po me tε hequr gunen do tε vεshtroηε ηε djalε fort tε ri εδε tε bukurε, i cili kište mё εnme se 18—19 vjet, mustaqeja sa q' ište δrejtε, lesrat tε gata, ηgyre gealeηe, ηε hunde tε trehurε si qiriri, ηε goje tε vogele me dy buze tε holλa εδε ηε trup tε derδurε εδε tε plotε. Robat e tija i-

ein te lehta per te uðetuare, byčake te kuqe pas trupit, qe mintan te zi me sumbuña te trunçta, meze reðuar me qe silahe ne te cilen mbante armet, eðe ne kembe kiste mbaður qe pale opinga te telatinta.

Prej fytyres dukese te jete fat-barães me giße qe mergohese prej menneðeut eße prej te dasurit te zemres, me qene qe nesqesi kur kujtoj emerin e Marges eße spuri doren e djaðte ne buze dyke etire per te fundit here syte ne qytet pa maie uðene.

Po qe tä nohim ca më naire ju lutem leçitesve te kßehemi ne etepi te Marges ate nate pa ikur ky djale, kur giße qerezija flinin. Po se pari eote nevoja te mesojme etepine e Marges.

Ne uðene Mano iste m' e maðeja eße m' e bukura etepi e gjße qyteti ajo e Risto Vanezit, ndertuare pas modes se atshereme, me zbukurime te bukura eße te vlefta, reðuare ne giße anete me avÀi, prapa e perpara etepise me kopse te bukure eße plot lule e peme. Me te djaðte te etepise kiste lqine qe plake te vobekte, e cila route me te vetemin djale q' i kiste mbetur, ne te cilin ajo kiste epresjen e pleqerise.

Andaj ate nate qe tregojme qe qeri i pejeße ngitet prej etepis' se plakes ne avÀi te Risto Va-

nezil, si maceja gadale, dyke mare mase mos e veatroqe qeri eße rezohet ne koqet. Me te hyre brenda ne koqet heß syte mbi giße aneta eße si çkujdeset qe nuku gendet qeri prane, hiqet gadale ne qe vent dendur ne peme eße s' andejmi verßrλen qe bere. Me te verßελyer depolien ca kembe te vogela qe xvarosen gadale eße aterohen prane. Atehere ngrihet ne kembe eße i ßote: „O epiri i daßure, kete qe bere ti sonte per mua eete më ßume se jeten qe te apra mua"!

— „Aetu eete Miti, ßote e arßura, se reziku eßte fort i maß pë te pikaste im ate qe doka naten fechtazi te hasem me ty ne kopet, se pa menduar qe as qe turp nuku bejme, jam sigur qe na vret te dy; po une nuku muntqa te mos degoq lutjen tende, se per ty Miti kurre nuku ndjeq rezik eße jam gati te vdes per daßurine tende.

— Me rofa moj Marge, i ßote Miti, se nuk' iete tjater perveç Marges, qe kiete dale naten prej ßtepise, kur flinin prindet e saj, qe te haset me Mitin te saj te daßur. Dije Marge, qe kete ore do t' e mbaq ment ger sa te vdes!

Miti iete djal' i plakes, eße si fqinje kisin lißur daßuri ßume te maße sa isin te vegel, losnin baske eße hynin qeri ne jatri. Miti me qen' i vobek eße i varfer më ßume ne ßtepi te Risto Vanezit

ia rifur eße atje hante eße flinte, andaj prindet e saj e quanin si anetar te femijes. Okonte ne skoße eße nxinte më oume nga giße soket. Iate ay më i urti nga giße djemte te mehaXes, andaj qe te giße e gezonin eße e deonin oume. Po daouri e fonqerise sa vinte po humbiste me te riturit e tyre eße vendosese me qe tjater daouri, po as qeri nuku kuxonte tá tregoqe zemren.

Miti me 3 a 4 vjet si m' i maß nga Marga, zuri te mendohet ßeXe qe kejo daouri este e kote eße e panpresuare, me qene qe ay iete qe djale i varfer eße i vobek eße prindet e Marges te pasure e kurre nuku do te hariqe te behet burr' i Marges andaj kerkonte te mos haset me Margen eße te mergoqe kete daouri q' i pervelonte zemrene. Po atehere iete vone, se skendija e daourise iete vendosure mire e zjari kiute mare flage, qe kure nuku muni te suhese, se daourija kaqe iete reqosur ne zemre te Mitit, sa i gori nuku vestronte perpara syve aqe diten sa eße ne gume per-veç te daouren Marge, per te cilen tretese si qiriri. Q' atehere zune per te gorin Miti brengat eße hißerimet e jetese. I'esendi më s' i dukese perpara syve: as lodra, skoXa, soket, buka, gumi eße as daouri e s' emes, e cila tretese si qiriri prej helmit te maß kur e vestronte Mitin kesi-soj. Vetesija ve-

tem i pɛlqente. Rinte gid' i helmuar; fytyra nisi t' i verðet si dyλɛ eðe dilte fuɛave eðe vreɛlave si ηɛ i prisur menç, qɛ tɛ mergoηɛ daɛurin' e Marges.

Nɛ lutjet e s' emes, qɛ t' i tregoηɛ ɛkaiuu, mbetese i ɛurðer eðe pergigese; kur nɛ ηɛ dilɛ kiste marɛ ηɛ desmim eðe i ðoɛ: „Nɛno, anɛ do tɛ ɛkoη nɛ mergim per tynɛ eðe per tɛ miren t'eme me qenɛ qɛ keta s' kam ç' tɛ punoη e tɛ fitoη, qɛ tɛ munt tɛ tɛ mbaη tɛ roɛ e lumture si giðe ɛoqetɛ".

E gora plakɛ zuri tɛ blegeriqɛ si ηɛ foɛηɛ kur degoji ketɛ vendim tɛ djalit, se ajo m' e kɛnaqurɛ isɛtɛ tɛ rroηɛ pa buke, sa t' i mergohet i vetemi djalɛ q' e kiɛ driten e syve.

Lotet e lutjet e s' emes veriet e hiðeronin Mitin, se ay e donte aume t' emen, po sot tɛ gjða isin tɛ kotta perpara Marges, tɛ cilen e donte mɛ teper se ɛpirtin; andaj kiste marrɛ ηɛ tɛ tiλɛ vendim, qɛ nɛ η' anɛ tɛ nderoηɛ t' emen e nɛ tjater anɛ tɛ muntɛ si tɛ fitoηɛ nɛ mergim qɛ tɛ behet bur' i Marges; po qɛ tɛ mos helmoηɛ t' emen i ðoɛ, qɛ nuku do tɛ ɛkonte.

Marga nɛ tjater anɛ, ca prej daɛuris' se naðe qɛ kiɛte per Milin, ca prej tɛ mos hasurit me tɛ

lisket si qe lule ne luliste[1], se ner ment te tjera skonte e gora vase, kur nuku vzatronte t' i vinje Miti si giðenje ne stepi. Marga pandehte mos Miti ka ndre daauri me nonje tjater vase, andaj skonte prej stepise eðe mergon te hasurit me të eðe ne kato mentime tretese si qiriri. Sa here qe skonte ne stepi te Mitit eðe pyeste per të, e ema e helmuare i pergigese, qe ka dale. Atehere e helmuare kðehese ne stepi te saj eðe mbyllese ne ode, ku qante si no qe loenje me blegerin.

Ome here e ema e kis nohur prej syve te kuq, qe kiste qare eðe e pyeste t' i tregonje skakun perse qau, kus e qertoj, ç' i kerkonte zemera eðe nuku jâ mbusme, po ajo giðenje i varese ne qafe e dyke puður i ðeste, qe nuku qau eðe nuk' i do zemera gesendi. Ku tâ skonte ner ment e ema eðe tâ kupetonte skakun e te qarave eðe te brengave!

Ne dite Marga kiste mare çerapne eðe punonte ne dritare, kur vzetron Mitin qe ngitese qe tatepjete eðe ne kryet unar ryn ne stepi te ti.

Pa sa iste ndryauar Miti, qe kur nuk' e kiste pare Margen! E kuqeja prej fytyres kiste humbur, i verðe si dylle, buzet s'i nenqesnin më si tjater here; qe ne te pame dukese qe ne breng' e maðe

[1] Tyrqisht *bahçé*; fr. *jardin*, vent ku ka vetem lule.

e mundonte, edhe atehere më eume se kurdohere besoj Marga, qe Miti ka zemeren te djegur pas nonje vaxe, andaj ne keto menxtime qe e dredhure, si purteka i zoteroj apirtin edhe pa menduar-ç' ben xbret prej ode edhe vete ne atepi te Mitit, qe t'a pyese per cilin ekak nuku do te baset me të si gidhenje.

Per fat e ema e Mitit nuku ndodhese ne atepi edhe Marga geti Mitin vetem, i cili me te pare Margen ju ridrua fytyra edhe prej te verdi j'u ckuqne pakeze faqet; po ia qe e ckequr si prej turpi, a prej dasurije.

Qe te dy mbetne te nemitur kur u pane faqezaj edhe as njeri nuku kuxonte qe te prese heatjen. Dukesin te buaj edhe si per te paren here qe hasemin, me qene qe kishin kohe pa kuvenduare; andaj Marga më s' i mbante dot lotet e dyke qare e pyeti Mitin:

— Perse o Miti u bere i ketillë? Ç' te bera un e gora qe te silles kaq' i ftohte me mua? Une qe te kam dasure më teper se vëllezerit e më teper se prindet? Kur eate Miti i pare, qe nuku kishe dite te mos vinje ëjete here ne mua, te me mesonje, kuvendonje edhe te me gezonje? Tine, qe me ke dasur si nonje motere, te me haroe kaqe epejt, sa te kerkoe te mos me vesitroe me sy? Ouajme o Mitit! kryet tende edhe per vellezerine

qe kemi patur, me se te zemerova une, a ç' fare do qe te kem, se per Perendi më s' e duroq dot kete nojtje!

Po Miti i gore më s' e degoute Margen! Mbujojti fytyren me duart' ede zuri te qaje si noje foshe! Ç' munte i gori Miti te pergjigjet ne keto pyetje te Marges? Zemera ju copetua fare prej fjaleve te Marges, andaj dyke paeretitur i thote:

— Ndjeme o Marge! Ke te drejte te me gykoj, se jam ajy më i ligu i kesaj bote, po per te fundit here te lutem te me ndjej per gjithe te sjellat e mia se neser do te shkoj ne mergim!

E mjera Marge mbet e eastisure, kur degjoti kete lajme kaqe te ligë! Syte ju veshe me cipe, fytyra ede buzet ju bene pleshe, qafa ju var ede ra si e vdekure mbi minder! Kur erdi ne vethe ede hapi syte, vrejtoi me tmer Milin ede thote:

— Vaju ç' zemere ke o Miti, qe te shkoe ne mergim ede te guxoe te les vetem te t' eme plake, soket e gjith te dashurit? Atehere më mire vraji me doren tende keta spirtra, pastaj shko ku te dashe, se pa ty do te mos durojne kurre me kete jete!

— Ke te drejte Marge; ede une i mentoj keto, po duhete tâ dish kete, qe per mua vdekja eshte më e embel sa e ndejura ne Korçe!

Atehere, si degoj keto fjale [illegible] dyeim

ne Margen qe te kete Miti dasuri te fsehte edhe i ftote:

— Mundet te kee te drejte Miti, po duhet te me tregoe ekakne te mergimit, se ti kurre s' ke patur te fsehte prej meje edhe mire e di, qe per ty jam gati te behem flerore, andaj duhet, qe bi-flerimet e brengat t' i ndajme baske!

— O Marge, spirt engjëll! Kurre s' kam dyshuar per dasurine tende, e fjalet e tua jane si balsam qe ipen ne qe te vdekur per të ngjallur, po zemren nuku munt te të çpjaj, perveç sonte po te duaa qe te dalee ne kopsi t' uaj nene jargavane, ku do te jete e hasura t' one e fundit.

Marga e priti kete hasje edhe si u ndame vajti ne ftepi te saj, po perhje nuku gente ne spirtit ta saj, se ne mije mendime te liga ekonte per Mitin, i cili do te mergohese, andaj prej keti helmi nuku hengri as buke, po u hoq ne q' ane per sa prindet e saj rane te flene. Ra edhe Marga qe te flere, po per Mitin gumi nuk' e zinte edhe po dermohese ne ftrat dyke pritur pa durim te hasurit me të, qe te veetroqe e te mesoqe ekakne per te cilin ekonte ne mergim, kur degon ne vereshim prej kopsti. Atehere si qe mace gadale ngrihet edhe heß mbi krahet qe bunde te nates edhe ne majrat e kembeve dyke i dredhur gjëe trupi si par-

teka hap deren e vete të haset me Mitin në kopeşt.

Atje Miti i murmurit Marges me syte mbuluare prej turpi, që akaku i mërgimit ede i të mos hasurit nuku iste tjater perveç daşurij' e made që kis për të.

Për Margen këjo e çlaqure iste më aume se e lindura e saj, andaj pa vonuare i dote:

— O Miti, apirt i daşure! Ndjeme, se ne që ore të lige munda të të pykoq për të lik, se këjo me vinte prej të madhes daşuri që kam për ty, ede pa të cilen vdekja este më e embel!

Gazi iste i pa treguar, kur mesoj ede Miti daşurine e Marges! Po si muntnin të apresojne në dite kaqe të bukure ede farbarëse? Këjo fatbardhësi kurre nuku munte të ngase, se ne Oqiperi punen e marlesit e kane prinderit, andaj kurre no në here nuku do tá hapnin gojen të tregonin daşurin' e zemrave! Pastaj me tjater ane iste ede në tjater akak q' i ndalonte të başkojne zemrat, e kjo iste rada e tyre që nuku aembelente, me qene që prindet e Marges lejn të pasur ede Miti në i varfer ede i vobek: nga ky akak Miti i dote Margjes, që për këte qellim do të akoje në mergim, ku me ndihme të Perendise apresonte të fitoqe ede pastaj të kthehet në Korçe, që tá kerkoqe për grua.

Marga vertet e vogël, por ajo e donte Mitin më teper se epirtin e saj, po gykonte si no ne plake, me ment eðe prementonte, qe kurre nuku do te bindet i ati tá marlonje me Mitin kaqe te vobek, andaj i ðote:

— Ke te drejte Mili im i daeure te gykoe kesisoj puneràt, andaj me giðe behnin qe ndjen, te uroj uðe te mbare eðe te kðehee eendoee ne memeðe, qe pastaj te baekohemi eðe te mos ndahemi kurre.

Si fjaluan per prilimin e fyre dyke eruare ne mije te mira eðe ne jete te embel eðe fatbardhe: betuan daeuri neri jatrit per sa te rrojne, kur veetrojne qe aðeroj ora per te ndare.

Po kuo munt te tregonje me pende ndarjen e Mitit prej Marges? Vetem ajy qe ndoðeee atje eðe ajy qe ka provuare ne te tilla daeuri munt te kuptonje alo zemra kaqe te daeura qe ndahecin!

Hereza, qe iete dheshimtare eðe ndritte per mbi tá munt te tregonje lotet e fyre, qe derðeoin çurke si lume eðe ais ore te vleite, kur te magnetisur u ndoðe te perqafosur!! Buzet u perpoqne pa daeur eðe nuku kuxonin te ndahecin neri prej jatrit; po te mos deponin zen' e kendezit q' u tregonte oren, qe aiseroj per te ndare.

Kur u çperqafosne te dy mbetne te turperuare per te puðurit, e Marga ckuqur si karaviðeja i

strengon doren te dasurit dyke i ðene: „Uðs te mbare Miti im i dasure! Perendins paç ndihme eðe mproqes ne te giða te ligat eðe Ajy per se spejti te sjeÀte sendosë! Sa per keiç naiç do t'e mbaŋ ment ger sa te rroŋ, se est' ajo m' e bukura eðe m' e lumtura e jetes s' ime; andaj kurre do te mos pres te tjera buze per veç tendeve".

— Eðe mua Marge, yÀ i dasur, dasurija tende me forcon zemren lani qe te punoq pa reatur, eðe vdekja do te jete m' e sumbele per mua, sa rojtja pa ty; andaj beton, qe kurre do te mos haroq keie naie, po spreson, qe per se spejti te te viq praue.

U puðne per te fundit here, e dyke qare me maÀengjim te mað u ndane!

KRYE III.

Ne menges, kur u-zgua plaka prej gumit heð syte mbi strat te Mitit eðe vesiron, qe nuku gendet atje. Atehere ne imer i zoteroj spirtin eðe si ne e terbuar me syte te zgurduÀuare del pærjasta e dyke rendur andej e ketej pyet per Mitin ne e kiste pare noqe neri, po giðe pyetjet mbetne te kotta, se as neri nuk' e kiste pare. E pa-spresuare eðe fort e brengosure kðehet ne stepi, ku zuri blegerimne eðe vajne.

Te giða lutjet e fjalet e iqinęve mbetne te kolta per te qetesuar plaken, me qene qe asaj i iste rehosur, qe Miti per të më nuku eshte ne jete; andaj nga desperimi keputte lesrat edhe copetonte rrobat e saj!

Pas tri diteve mer qe letre nga Manastiri, derguar prej Mitit, ne te cilen i kerkonte ndjese per kete pune te pa-uðe edhe i shkruante, qe t'i ape uratën me giða zemer, se ajy ne mori mergimine, shkaku iste, qe te muntne qe dite t'a gezone edhe t'a nderone t'emen.

E gora plake me giða helmin e madh, qe ndjente per te merguarit te Mitit, u gezua qe eshte i gallë andaj ra gunęzoj perpara konizues dyke lutur Perendisë, qe t'a ępjere shendoshe edhe t'a kűęne sa më pare prane saj.

Pas pakë kohe mori lajme te mira edhe te bukura per Mitin me ane te nemëdetarëve, qe këhesain prej Rusise, ku kishte vajtur Miti per te fituar. Qe te giða e levdonin Mitin edhe e deftenin per më te mirin edhe te shtuarin e giðe djemve; andaj plakes ju qetesua ępirti. Edhe me te vertet natu iste, me qene qe Miti iste tani çkujdesur edhe i siguruar per dasurin' e Marges edhe nuku kishte perpara syve fjalet qe, perveç te punoqe pa resture dit' e nate me nder, qe te muntne te filoqe

sa më epejt edhe të kthehet në mëmëdhe për të kërkuar Margen për grua.

Andaj edhe Marga rilexe prej gazi, kur degonte këto lajme të mira edhe q' e levdonin kaqë shumë mëmëdhetaret Mitin edhe po priste pa durim të këlyerit e ti. Ditët i nëmëronte në nga në edhe i dukeqin muaj, po vetëm shpresa, kur mësonte, që pas dy a tri vjeteve do t' i vinte jâ mbushte zemrën plot gaz, se Marga kurrë nuk' e ekonte nër mënt, që do t' e harojnë Miti, i cili kishte betuar dashuri për jetë.

Okoj i treti edhe i kaherti mot edhe Miti nuku kishte të kthehet prej mërgimit. Okaku ishte, se i mashkuari i kishte rrëno prapa edhe e kish fituare për gidenje, dyke bashkuarë Mitin më sokë të liq edhe të vrastire, të cilet e mësonin edhe e shpinin në ujë të ligë. Sa po vinte, dita diten mirë udhë të ligë edhe në pakë kohë haroj dashurinë q' i kish betuar Margës, si edhe dëshyrën që kish për t'ëmën plakë; se ne në vënt, ku turpi edhe çnderi nuku njihen, të pakë djema munt të shpëtojnë nga dorë' e ati vendi. Prej në vendi edhe kombi me zakone të vrastira e të poshtme, ku prindet, burat, vëllezërit e gjithë të dashurit nuku turpërohen prej çnderit të vashave, të grave edhe të motrave, kurrë nuka munt të preç norje të mirë, përveç menyra të liga.

Kesta ëdë Mitit zuri t' i pelqeqe kejo jete ëdë ne mes te ketilë defrimeve i dukese, qe gidë bota iste kreur per të, ëdë ne pake kohe haroj fare Margen e t' emen. Andaj si te mirat, zune te degohen ëdë lajmet e liga për Mitin ne Korçe.

Po cili munte te helmohese më teper se e ema e gore ëdë qe zemer e feelte? Me qidë keto Marga epresonte, qe do te kdehet në udë te drejte ëdë do te sjelë ner ment bene ëdë dasurine qe i kiste dëne; andaj ne lutjet e s' emes ëdë te t'et, qe te martohet nuku deste dyke menuar dita diten.

Po tani Miti më nuk' iste per Margen, se defrimet, te pirat' e liga, e pa flejtura e qidë te keqijat nuku nxjeren kurre noqe te mire, ëdë prej keti ekaku ra Miti ne qe semundje te lige!

Ma holë e dalë ëdë e dëlë nuk' e reste kurre, fytyra ju verdë si dyllë, syte ju kallë ne lant te kryes, luqi më nuku kiste te punoqe; ëdë atehere zune të mergojne ekoket e ecqet e liga prej frikes' se semundjes.

Atehere kupetoj Miti udën e lige qe kiste marre, po tani iste vone, se ç' larë-do epresje per te ezruare iste e kotte.

Po perveç semundjes, tani iste ëdë qe tjater m' e keqe q' e mundonte, se kur zuri te qohe vethen ne ç' grado jë kle sjelë uëa e lige, vetedija, zuri t' i goditqe epirtin ëdë te mos qenë prehje

BIBLIOTEKA KOMBËTARE

as diten, as naten. Kudo që vinte Margeja [illegible] tronte perpara syve, sa edhe në gumë i [illegible] si një hije e vesur me roba të bardha edhe e tretur si qiriri dyke e pyetur: „Ku janë bele edhe daeurija jote per mua? Per se më harove o Miti?"

Në këto pamje të pa-rrestura ngrihesë i lmeruare prej stratit me syte të zgurdhuare, me lecrat ngrihur perpjetë edhe bertitje si një i prisur mënta edhe shkonte që të mërgonë këto pamje të liga. Po ku do që vinte gjithë këto pamje vrotronte, gumi nuk' e zinte edhe prehje nuku gente.

Kur e pa i gori Miti, që të gjitha janë të kotta, vendosi të veje në shtepi që t'i kerkonë ndjesë Margës edhe të vdesë atje i kenaqur. Si mbloši gjithë gjenë që i kishte mbetur pas shtatë vjet, ngrihet e shkon për në Korçë ku shpresonte të gejë prehje. Po sot prej Mitit të pare nuku kishte mbetur perveç një sqelet!

Me të harire në „kendinkë të ndarjes" lotet i derdhnin çurke si lume, se mendonte, që aty shtatë vjet perpara ikte prej asaj kendine me një mijë shpresa të bukura edhe qëhese ay m' i lumturi në bote, se até mengjes ishte ndarë prej së dashures edhe së drejtës Margë, e cila dyke puður i betonte dashuri per jetë. Po sot të gjitha këto mendime i dukshin endera të bukura, po të shkuara, andaj si u çlodh pakëzë i helmuar e dyke koÀitur ngri-

het tɛ veje nɛ ɛtepi, ku rinte ŋɛ e emt' e ti, me ŋɛne ŋɛ e ema kiɛte vdekur prej helmi, kur mɛsoj per Mitin ç' uðɛ kiɛte marɛ.

Per Mitin nuku kiɛte mbetur nɛ mɛmeðe no ŋɛ daɛuri, se ŋerɛzija eðe qyteti per tɛ lɛlu tɛ vdekur e vetɛm ɛpresa, qɛ Marga do tâ ndjeŋɛ e sixte nɛ Korçɛ.

Miti besonte tɛ geŋɛ Margen tɛ martuarɛ eðe me lɛmije eðe dyke ɛkuarɛ uronte tɛ jete ajo m' e lumtura e grave.

Ku tâ dinte Miti qɛ Maiga kiɛte mbajtur besɛn eðe kiɛ pritur ɛtatɛ vjet qɛ tɛ kðehet, e vetɛm sot iɛte bindur tɛ martohet, si ɪ sigurua, qɛ i daɛuri e haroj.

Vetɛm atɛhere, kur Miti ɪ aferua prane ɛtepisɛ eðe pa giâ atɛ popuλ mbleður, mɛsoj, qɛ atɛ dite martohesɛ Marga.

Nuku iɛle tjatɛr ŋeri, per veç Mitit, i cili ŋgitesɛ qɛ tatepjetɛ dyke koλitur eðe si pyet grate per se jane mbleður eðe si peerɛtiti dyke qarɛ per Margen, hyri ne ɛtepi tɛ tij. Me tɛ lyrɛ Miti nɛ ɛtepi, u ɛtri nɛ minder dyke qarɛ me blegerim e dyke maλɛkuar vetheu e ti per giðɛ tɛ ligat qɛ i kiɛte bere Marges, se ajy e kiɛte marɛ me qafɛ eðe nuku iɛte martuarɛ per atɛhere, kur ajy kiɛte ɛkuar jetɛn nɛ dɛfrime eðe kiɛ haruar benɛ eðe daɛurinɛ.

Po sot iain te giða te kolta, andaj i intese Zotit, qe t' i falne Marges trasegim te embel e te gate e giðe fatbardesine e ðeut eðe kerkon sa më spejt te haset e t' i kerkoqe ndjese.

Marga me giðe te sjellat e Mitit kurre nuku haroj daeurine, qe kiste per të, e sot e nevojture martohese; andaj este nevoje te heäim syte pa arður Miti ne Korçe, qe te mesojme per martesn' e Marges.

KRYE IV.

Si vetetima u perhap lajmeja per te vluarit e Marges me Kolon e Zaros. Qyteti giðe nuku kiste neper goje tjater, perveç keie te vluare, te cilen e gykonin si muntnin dyke çpifur fjale te liga per Margen; eðe kiein pakezo te drejte qytetaret te kuvendojne kesisoj, me qene qe iele e para vase ne qytet qe martohese kaqe e maðe. Po prindet e Marges nuku degonin fjalet e botes eðe vestronin gaz' e tyre qe harine te bindin Margen te martohet; andaj prej qe jave më pare kiein zene pregatite per dasme ne etepi te Risto Vanezit.

Gazi eðe dafrimet zoteronin ne ate etepi eðe nuku mernin te sosur kurre, me qene qe prej gaste a etate vjete kiein qe i lutesin Marges te martohet eðe nuku deste.

Të kotta mbetëesin lutjet edhe të qarat e s' emes që t' i tregoqe ekakne që nuku martohesse, se ajo nuk' i epte tjater pergigje perveç që më mire e vdekure sa të martohet.

Per këtë ekak isin prindet fort të brengosur edhe të helmuar, se me ŋ' ane vesttonin Margen që fiskesse si qe lule ne luliste edhe me tjater ane prej turpit të botes që nuku reşinin se kerkuari Margen grua per djemt' e tyre.

Vetem atehere kur mesoj Marga ç' udhe kiste zene Miti, edhe kur kupetoj, që ay e kiste haruare me qene që ekuan etalë vjet edhe nuku kie të kdehet, u bint ne lutjet e në të qarat e prinderve, që të martohet me Kolon e Zaros.

Lotet ju derdhesin prej gazi prindeve, kur Marga desmojti të beqe këte pas, po ata nuku kupetonin që këtë martesë Marga e priti vetem per gaz' e tyre, me qene që zemren e saj já kiste dene tjatrit edhe nuku mereae prapë, me qidhe që Miti e kiste genjyer.

Dita kaqe e gezuare per prindet edhe e pritur prej qyletarrt afrojti, sikunder që i pame mbledhur ate të djele që të vestrojne Margen; po ajo vete nuku ndjente as që gas ne zemre të saj, andaj kur e nisnin nuse edhe kendonin, ajo rinte e helmuare edhe lotet i derdhesin çurke si lume, kur si vetëlima degohet, që u kdye Miti prej mergimi.

Me të dëgjuar Marga këtë sihariq të pa ëpresuarë, fytyra ju verdh si dyllë, kembet ju prenë edhe të gjëra i soÀi ner ment prej aty e ëtatë vjet më parë.

Po tani ishte vonë edhe ender ajo dasuri, andaj kerkonte vetë vetiu të forconjë zemren edhe të tregonjë, që as një brenjë nuk' e mundon; se sot mendohesë që lië jeten me një njeri pa faj, i cili mundet që e donte më tepër sa e kish dasur Miti, edhe per këtë kerkonte të tregohet e krnaqur per këtë martesë, se ëoshte në mendje të saj, që në mos i ep zemrenë, duhet tá gezonjë aië që mer per burrë edhe të mbesonjë detyren si grua e nderçme.

Miti si mbaroj se qari, u ndrua edhe vajti në ëtepi të Marges, se e quante per detyrë të veje të uronjë prindet e saj per këtë gas, edhe me fjalë ane kerkonte që të haset me Margen e t' i kërkonjë ndjesë.

Të gjëk dasmoret, kur e panë Mitin habitësin si kishë harrë e dyke forcuar me fjalë, që do të ëkrohet në mëmëdhe, e persendosnin. Po më tepër se të gjëk u helmuan kur e panë prindet e Marges, me qenë që ishte ritur në ëtepi të tyre edhe e nëmëronin gjëk si femijen e tyre; andaj pa ëkuarë ner ment gesendi, e ëpunë në odë, ku ishte Marga edhe i lanë vetem.

Miti me të mbetur vetem me Margen, gunjezoj perpara saj, dyke kerkuar ndjesë per pa-besinë

eße per giße të ligat që i kisin bërë. Po Margës më lepër ju copëtua zëmra kur e pa kësisoj, e dyke ngritur i ßotë:

— Mos u helmo o Miti per mua, se unë të ndjeq më gißë zëmër, se në jetë t' eme kurrë nuku do të shpresoq dikë më të bukura se ato që kam ekuarë baskë me ty, eße më eumë atë natë që jemi ndarë! Eße sot në më vjen keq, më vjen vetëm e vetëm per ty; po ßënte Zoti të sërobeß e të të vështroq atë më të lumturin e burrave, se vetëm atëherë munt të më gëzohet zëmr' e djegurë.

Këto ßa e gora Margë eße lotet i vinin si brenër.

Miti ekundi kryet me hißërim, kur degonte per të çeruar e qante si no që foqë dyke mbuluar fytyrën, se atëherë kapelojti ca më mirë, kur per dëfrimet eße per ca gra të veshtira mundi të haroqë që enjtë kaqe spirt-mirë e të dëgurë si ia Margës.

Po sot isin të giße të kotta, andaj si që i prisurë mënte ngrihet eße si i shtrengon dorënë Margës dyke uruar trasëgim me fatbardësi ekon dyke ßënë: „Ndje që qeri të lik e të vdekur o Margë!"

E gora Margë kur pa, që u mbyll dera pas Mitit, mbuloj fytyrënë eße ra per ßë dyke qarë si që foqë se eße sot giße si aty shtatë vjet perpara e donte Mitin me atë zjar të pa shojtur!

Po ç' munte te beqe sot, kur do te mirte emerin te ne tjateri?

Andaj kur degoçti qe erde kruaqit me ðenderin qe të maren, mbloði vetheu ede kerkonte te tregohese e kenaqure ede e pa helmuare; po vetem Perendija já dinte zemren ne ate ças.

Sikunder qe e pame, Margen e muarne kruaqite ðe e spune ne stepi te ðenderit, ku e lane qer te pregatitet per kurore vetem ne ne ode qe te çioðet. Atje, si mbeti vetem zuri te skoqe ner ment te pisa te jetes: foqerine te embele qe e kie skuare me Mitin, si loçuin baeke, sa duhesin e sa kiste vaar. — Po kur skoçti ner ment naten e fundit, qe iste ndare prej Mitit, kur vajti ne Rusi, ne e dreðure si parteka e zuri ede e tmeruare ngribet me kembe me syte te zgurdulluare vesatron mi gille anzt, kur ne qe vestrim ne e qesur çfaqet ne buzet e Marges.

— Nuku duhet te roq, ða vete vetiu, se nuku merrioq te mbaq ne emer te pa fellqur si kunder este Koloja. Ajy nuku me ka noqe laj ede une pa mare emerin e ti duhet te vdes, se une zemeren já kam ðene ne tjateri ede keto buze kane puður ne neri tjater. Andaj si sqipetarke duhet te mar vete kete nder qe e kam fellqur (ede pa vonuar vete mer ne kuti me skrepesa (spirto), qe iste mi tryeze ede i perzjen me qe kupe raki qe ndoðese prane, pastaj e kenaqure ðote): Ja o buze qe puðte ne neri te huaj ede ndjeie per të paren here embelsiren e kesaj bote, pini tani ede hiðerimne te asaj se puðure!

Pa dreßure ngriti kupen eße e piu dyke pßeretitur: „Ndjeme o Kolo! Qofe ndyer o Miti im i daßure!"

Keto isin ijalet_e fundit te se gores Marge, e cila mbyÀi syte per gjergje, se nuku ÀrrolÀi çndere per ne te „Pußure".

KRYE V.

Te gide u helmuan per kete drame kaqe te tmeruare eße aqe prinderit e Marges, si eße Koloja, te cilet te copetonin zemrat me blegerimet eße me vajne, qe qanin per Margen.

Po iste ne tjater zemer e fsehte, qe duhese tâ ndjeke ate hidherim më eume prej te gideve! — Iste i gori Miti, i cili me gide semandjen kiste vajtur ne dasme ne etepi te ßenderit, qe t' i puße kurorën Marges, se tani pas ndjeses se saj dukese fort i kenaqur eße i çelur eße uronte me gide zemer fatbardesi per Margen eße buren e saj. Andaj ne bertimne e grave vrapoj eße ajy ne ode, po me te heßur syte per mi Margen, qe iste strire eße e vdekur, fytyra ju be plehe, syte i zune cipe qafa ju var, kembet ju prene eße ra per mi Margen dyke bertitur: „Ndjeme o Marge!"

Me nder te mad i mbaluan Mitin eße Margen ne ne var, po skakne te kesaj drame vone e mesuan qe nuku iste tjater per vec ne *e pußure.*

FUNT.

BKSH

Çmimi 2 grosh

BKSH

Organ zyrtar i Bashkimit
„Vëllazëria" KRISTO LUARASI
SELANIK